

Dr. Béres János:

A H É T N A P J A I

A hét napjai közül hat munkanap /hétköznapi/, a hetedik pedig pihenőnap /ünnepnap/. Egyes népeknél a napok elnevezése a munkavégzéssel kapcsolatos. A munkanapok: hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat; a pihenőnap pedig a vasárnap.

A hétfő nevét onnan kapta, hogy a hét első /nyitó/ napja, tehát a hét feje.

A kedd az ómagyar ketüdi, azaz kettedikből ered. A többi finnugor és az egyes szláv nyelvekben a kedd elnevezése a hét második napjával kapcsolatos. A finnben - tiistai, az észtben - teisipäev, az oroszban - вторник, a lengyelben - wtorek, a bolgárban - вторник.

A szerda, csütörtök, péntek és a szombat szláv jövevényszók.

A szerda a hét közepét jelenti /v.ö. a magyar nyelvjárásokban - szereda, ukránul - середa, oroszul - среда, csehül - středa, a szerbhorvátban pedig - sreda, s ezek valamennyien a szláv середина /közép/ szóval kapcsolatosak, vagyis a szerda a hét középső napja. Érdekes megjegyezni, hogy a szerdát a finnben is a hét közepének mondják - keskiviikko.

A csütörtök a negyedik nap. /Az oroszban - четверг = четвертый день, a csehben - čtvrtek = čtvrtý den, a szerbhorvátban - četvertak = četvrti dan, azaz csütörtök = negyedik nap./

A péntek pedig az ötödik nap. /Az oroszban - пятница = пятый день, a csehben - pátek = pátý den, a szerbhorvátban - petak = peti dan, azaz péntek = ötödik nap./

A szombat az európai nyelvekbe a héber šabbath szóból részben a görög sambata, részben pedig a latin sobotales /dies/ közvetítésével került. Ezt a szláv nyelvekben az orosz суббота, a szerbhorvát subota és a cseh sobota is alátámasztja.

A vasárnap a vásárnapal kapcsolatos, bár az egyes városnevek arról tanúskodnak, hogy a magyarok több mint ezeréves múltjuk során más napokon is ültek vásárnapokat. Így Csíkszereda, Dunaszerdahely, Nagyszombat, Szombathely és más városnevek felidézik ezeket a napokat.

Ugyanakkor a legtöbb szláv nyelvben a vasárnap munkaszüneti napot jelent /ukránul - неділя, lengyelül - niedziela, csehül - neděle, szlovákul - nedeľa, szerbhorvát nyelven - nedelja/.

A latin, a francia, sőt a román is úrnapijának, tehát ünnepnapnak nevezi /dies dominica, dimanche, dum'inică/.

A latin hétben /hebdomas, septimana/ a napok így követik egymást: dies lunae, Martis, Mercurii, Iovis, Veneris, Saturni és az ünnepnap diés solis, a későbbiekben dominica.

Az istenségek nevét viselő napok az idők folyamán átkerültek nemcsak a román, hanem a germán nyelvekbe is. Sőt, egyes germán népek a római mitológia istenségeit a hét neveinek kialakításánál saját mitológiai elnevezésekkel pótolták.

Így a francia vendredi a latin Veneris diés összeolvadásából keletkezett, és semmi köze az eladáshoz /v.ö. a vendre francia igét, ami eladnit jelent/.

Ha pedig a germán népeknél bonckés alá vesszük a román nyelvek diés Venerisének megfelelőit, akkor könnyen megállapíthatjuk, hogy az angol Friday-ben és a német Freitag-ban a germán mitológia Freyja, Freia [= úrnő, asszony] - a szerelem és a termékenység istennőjének nevével pótolták a római mitológia szerelem és szépség istennőjének, Venusnak nevét. Tehát helytelen az a magyarázat, hogy a Friday-Freitag kapcsolatban van az angol free vagy a német frei szóval, aminek magyar megfelelője a szabad melléknév.

Érdekes azonban, hogy a vásárnapnál megmaradtak a pogány tradicionál, a diés solisnál /az angolban Sunday, a németben Sonntag, sőt újabban a vasárnapot megelőző szombatra is átvitték: Sonnabend/.

A HÉT NAPJAI ÉS A HÉT AZ EGYES EURÓPAI NYELVEKBEN

<u>Magyar:</u>	<u>Finn:</u>	<u>Észt:</u>	
hétfő	maanantai	esmaspäev	
kedd	tiistai	teisipäev	
szerda	keskiviikko	kolmapäev	
csütörtök	torstai	neljapäev	
péntek	perjantai	reede	
szombat	lauantai	laupäev	
vasárnap	sunnuntai	pühapäev	
a hét	viikko	nädal	
<u>Bolgár:</u>	<u>Orosz:</u>	<u>Ukrán:</u>	
понеделник	понеделник	понеділок	
вторник	вторник	вівторок	
сряда	среда	середа	
четвъртък	четверг	четвер	
петък	пятница	п'ятниця	
събота	суббота	субота	
неделя	воскресенье	неділя	
седмица	неделя	тиждень	
<u>Szerbhorvát:</u>	<u>Lengyel:</u>	<u>Cseh:</u>	<u>Szlovák:</u>
ponedeljak	poniedziałek	pondělí	pondelok
utorak	wtorek	úterý	utorok
sreda	środa	středa	streda
četvertak	czwartek	čtvrtek	štvrtok
petak	piątek	pátek	piatok
subota	sobota	sobota	sobota
nedelja	niedziela	neděle	nedela
sedmica	tydzień	týden	týždeň
nedelja			
tjedan			

<u>Angol:</u>	<u>Német:</u>	<u>Francia:</u>	<u>Spanyol:</u>
Monday	Montag	lundi	lunes
Tuesday	Dienstag	mardi	martes
Wednesday	Mittwoch	mercredi	miércoles
Thursday	Donnerstag	jeudi	jueves
Friday	Freitag	vendredi	viernes
Saturday	Samstag Sonnabend	samedi	sábado
Sunday	Sonntag	dimanche	domingo
week	Woche	semaine	semana.

<u>Román:</u>	<u>Latin:</u>	<u>Újgörög:</u>
luni	dies lunae	Deftera
marți	dies Martis	Triti
mi'ercuri	dies Mercurii	Tetarti
joi	dies Iovis	Pembti
v'ineri	dies Veneris	Paraskevi
s'îmbătă	dies Saturni sabbatum	Savvato
dum'inică	dies solis dies domonica	Kiriaki
săptăm'ină	hebdomas septimana	evdomada